

דפים עד – עה

קכט. א. כמה פעמים נותנים שמן במנחה?

ב. כיצד סדר הפעולות בהכנת המנחה עד הקמיצה, בסוגי המנחות השונות?

א. המנחות הנעשות בכלי – מחבת ומרחשת – טעונות שלש פעמים מתן שמן; לפני מתן הסולת נותנים שמן בכלי (סלת בשמן תעשה); לאחר הסולת – נותנים שמן לבלילה; ולאחר הבלילה – לקיים מצות יציקה. הוא הדין למנחת סולת ומנחת העומר (תוס'; זבח תודה). מנחת מאפה תנור אינה טעונה שלש יציקות. לפרש"י תוס' ורי"ד, נותן בה פעמים בלא יציקה שלישית. ומהרמב"ם נראה שבמאפה תנור אין נוהג מתן שמן ראשון אלא מתן שמן לבלילה בלבד (ע' במפרשים).

ב. סדר פעולות הכנת המנחה עד הקמיצה; תחילה נותן מעט שמן בכלי, אחר כך נותן הסולת על השמן שבכלי, נותן שמן טוב, בולל, לש אופה ופותת (- במנחות הנאפות, כגון מחבת ומרחשת. אבל במנחת הסולת יוצק שמן על הסולת בלא אפיה), יוצק את השמן הנשאר, וקומץ. רבי אמר: מתן השמן השני לבלילה והבלילה, נעשים לאחר האפיה, בחלות. אמרו בתוספתא שרבי חזר בו ואמר נראים דברי חכמים, שהרי בתורה א"א לבלול את החלות. לאחר אפייתן ברביעית שמן (מובא בתוס').

הבלילה בשמן אינה נוהגת אלא בחלות, אבל הרקיקים טעונים משיחה ולא בלילה. ונחלקו תנאים בטיב משיחה זו: לדברי תנא דברייתא, מושח את הרקיק על פני כולו, והעודף שבשמן, אם יש במנחה זו חלות – נותנו לחלות. ואם כולה עשויה רקיקים – חוזר ומושחם עד שיכלה כל השמן שבלוג. רבי שמעון בן יהודה בשם ר"ש אמר, וכן סתמה משנתנו: מושח הרקיק כמין כ"י יונית נ"מ כמין ט' או ג' או נ' או כ' או ח' או כ- . עתוס' כאן רש"י הוריות ח ועוד, והעודף שבשמן נאכל לכהנים.

משיחת הרקיקין נעשית לאחר אפייתן (רמב"ם מעה"ק ט, כא יג, ח נזיר ח, א). ולפי"ז לדעת האומר שהגות מן השמן מחזיר לחלות, צ"ל שממתין עם אפית החלות, ואולי אף עם בלילתו, עד אחר אפית הרקיקים ומשיחתם (עפ"י חזו"א כה, ב).

מנחת מאפה תנור נתמעטה מיציקה כנ"ל. (מעליה; היא – שני מיעוטים, לחלות ולרקיקין).

שתי הלחם ולחם הפנים, מנחת חוטא ומנחת קנאות – אין בהן מתן שמן כלל (כדתנן לעיל נט.).

הפתיתה נוהגת בכל המנחות הנאפות בכלי (מלבד מנחת סולת. ואולם ע' שטמ"ק אות ו), מלבד בשתי הלחם ובלחם הפנים. (פתות את ה. ומסתבר למעט אותן שהן של ציבור, ולא מנחת כהנים שהיא של יחיד ובכלל נפש היא). ולדעת רבי שמעון, מנחת כהנים (נדבה) ומנחת כהן משיח, היות ואינן נקמצות – אין בהן פתיתה.

דף עה

קל. א. מצות פתיתה במנחות, כיצד?

ב. מאכל העשוי מלחם מפורר – מהי ברכתו?

א. מצות פתיתה במנחת ישראל; מקפלה לשנים, והשנים – לארבעה (פתות אתה פתים), ומבדיל החלקים לצורך קמיצה.

וחותן אחת מהארבע לחתיכות דקות כדי שיוכל לקמוץ (הדושי הרשב"א).

במנחת כהנים קופל (= משבר. רש"י כת"י) ואינו מבדיל מפני שאין שם קמיצה. מנחת כהן משיח (היות שבאה בכל פעם חצי עשרון, וגם לא נאמר בה 'פתות אותה פתים' אלא מנחת פתים) – מקפלה לשנים ולא לארבעה, ואינו מבדיל. כן דעת תנא קמא דמתניתין. רבי שמעון אומר: מנחת כהנים וכהן משיח אין בהן פתיתה, לפי שאין בהן קמיצה. ושאר המנחות – פותתן כזיתים.

א. מרש"י כת"י מבואר שרבי שמעון חולק על קיפול לארבעה, אלא לעולם הפתיתה לכדי כזית

(וכ"כ בחדושי הרשב"א). ויש אומרים שאין כאן מחלוקת (ע' פרש"י. וע"ע חזו"א כה, ט).

ב. במנחת כהן משיח, יש אומרים שלר"ש אין קיפול כלל [ו'מנחת פתים' שאמרה תורה היינו

שתיעשה כמחבת] (ערש"י ו'חדושי הרשב"א). ויש מפרשים שאין בה קיפול לארבעה אבל מקפלה

לשנים, ואין ר"ש חולק אלא במנחת כהנים (עפ"י רא"ם צו; קרבן אהרן ויקרא נדבה יב בשם ראב"ד

והר"י ישעיה). ויש מפרשים שלחכמים טעונה פתיתה אחר הכפל ועל כך חולק ר"ש (ע' לחם משנה

מע"ק יג, ד). ויש אומרים שלחכמים מבדיל החלות לשתיים במנחת כהן משיח, חצי חלה מקריב

בבקר וחצי בערב (עפ"י סמ"ג עשה קפו. ע' לח"מ ומל"מ שם).

לפי תנא דבי רבי ישמעאל: פותתן עד שמחזירין לסלתן.

ונראה שמודה תנדר"י במנחת כהן משיח שפותת רק לשנים (חזו"א כו, ח).

ב. מאכל העשוי מלחם מפורר ('חביצא'); רב יוסף אומר, אם יש בכל חתיכה כזית – מברך 'המוציא לחם',

ואם לאו – 'מזונות'. והקשו על כך, ורצו לומר שאם הלחם שממנו הם באו, עומד בעינו (עפ"י רש"י) אזי

מברך 'המוציא' גם כשאין כזית בפירורים [וגם יוצא בהם ידי חובת מצה, כשאכל מכולם כזית]. ורב ששת

הסיק, אפילו בפירורים פחות מכזית – מברך 'המוציא'. ואמר רבא: רק כאשר יש עליהם תואר לחם.

א. מרש"י משמע שמדובר על מאכל מבושל העשוי מחתיכות לחם.

והתוס' חולקים, והביאו מר"ת שמדבקים החתיכות ע"י דבש, חלב או שומן, [כעין טיגון

שבמנחה]. וכן הביאו לפרש בשם הערוך שפוררים את הפת בקערה ושופכים מרק על

החתיכות. וכתבו שכל שנותנם במים והם מתלבנים מחמת הפירורים – בטל תואר לחם.

וכתב רבנו יונה (בברכות לו) שלפירוש זה נראה שאם בישל או טיגן ואין בחתיכות כזית – אין

מברך 'המוציא'. ואם הדביק ברוטב ללא בישול מברך 'המוציא' בפחות מכזית אם יש לו תואר

לחם כאמור. ואם לא הדביק ברוטב אלא רק פרר הלחם לחתיכות קטנות – בכל אופן מברך

'המוציא'. וכן הסכים הרא"ש.

ודעת הר"ש (פ"ק דחלה) שלהלכה אנו נוקטים שלחם שנתבשל אפילו יש בו כזית אינו 'לחם'

[דלא כברייתא דידן]. ואולם אין אנו נוקטים להלכה כדעה זו (עפ"י פוסקים או"ח קסה; חזו"א

כו, ב"ג).

ב. טיגון הריהו כבישול (כן הוכיחו התוס' מהשוואת הגמרא למנחות). ולכן מצה מטוגנת בשמן ובביצים

– ברכתה 'המוציא' (שבט הלוי ח"ז כו, ז – כשיטת האשכנזים שברכת המצות שלנו 'המוציא').

ג. הלכה כרבא. וכשיש בפירורים כזית, בדרך כלל יש לו תואר לחם, אך לפעמים גם בפחות

מכזית מראהו כתואר לחם (עפ"י תוס').

קלא. אלו ברכות מברך המקריב את המנחה והאוכלה?

שאלות ותשובות לסיכום – מנחות ח"ב

היה עומד ומקריב מנחות בירושלים אומר 'ברוך שהחיינו וקימנו' (הכהן, כשלא הקריב מנחה בשנה זו או בחצי שנה [שהרי הכהנים מחולקים למשמרות וכל משמר עובד שני ימים בשנה]). לשון אחרת: ישראל שלא הביא מנחה מימיו. ערשי ותוס'.

- א. כן הדין בהקרבת זבחים (תוספתא, מובא בתוס').
- ב. על עבודת המנחה והזבח מברכים ברכת המצוה. יש סוברים לברך על כל עבודה ועבודה, כגון יציקה בלילה פתיתה וכו' (בה"ג. ע' בהשגות הרמב"ן לספר המצוות שרש יב; אבודרהם בשם ר"י בן פלט). וי"א שמברכים רק על העבודה הגדולה, וכל השאר טפלות לה. (ע"ע לב שמה שם; משל"מ ריש הל' מעה"ק).
- נטלן לאכלן אומר 'המוציא לחם מן הארץ'.
- לדעת רבנו תם (עתוס' פסחים לו: ד"ה דכולי), הוא הדין למנחת מחבת ומרחשת המטוגנות. ויש חולקים וסוברים שבאלו מברך 'מוזנות' (ער"ש חלה א,ה; המכריע סג).

דף עו

- קלב. א. כיצד וכמה שפים ובוטטים להכנת המנחה?
- ב. כמה חלות היו נעשות המנחות השונות, למצוה ולעכב?
- ג. מהי הכמות הסופית של מנחת העומר, שתי הלחם ולחם הפנים, ומהי הכמות ההתחלתית, קודם הניפוי – לכתחילה ובדיעבד?
- ד. האם היתה קיצבה לניפוי המנחות?
- ה. האם יש ליקח סולת מוכן לצורך המנחות, או אפשר ליקח חטים מן השוק ולטחון ולנפות?
- א. כל המנחות טעונות שלש מאות שיפה (= שפשוף בפיסת ידו, בין ידיו) וחמש מאות בעיטה (= באגרופו או בפס ידו הסמוך לזרוע. ל"א: ברגל. עפ"י רש"י). שף אחת ובוטט שתיים, שף שתיים ובוטט שלשה. וחזור כסדר הזה חלילה מאה פעם. נסתפק רבי ירמיה האם שיפה אחת היינו שפשוף לכיוון אחד או שמא הולכה והבאה נחשבות אחת.
- השיפה והבעיטה היו נעשות בחטים, להסרת הקליפות. רבי יוסי אומר: בבצק (ולא בחטים). ויש גורסים: שיפה בחטים ובעיטה בבצק).

- ב. מנין החלות במנחות השונות;
- בלחם הפנים – 12 חלות, כמפורש בתורה. ואם שינה – פסל (חק עולם).
- חביתיה כהן גדול – 12 (גזרה שוה 'חוקה חוקה' מלחם הפנים. ואף בדיעבד פסול כלחה"פ).
- א. נראה שמנחת חינוך הכהן באה י"ב חלות כתביתין, אך אין מסתבר שמעכב הדבר בדיעבד, כי 'חוקה' יש להעמיד רק על חביתין (חדושים ובאורים ה,יד).
- ב. נחלקו הראשונים במנחת חביתין, האם מחלקים כל חלה וחלה לשתים לפי האומדן, מחציתה מקריבים בבקר ומחציתה בערב (רמב"ם מעה"ק יג,ד), או אין מחלקים את החלות כלל אלא בבקר מקריבים שש חלות ובערב שש חלות (ראב"ד. וכן משמעות רש"י כת"י להלן פז: ולדבריו מחלקים אותה כשהיא עיסה. ואילו התוס' שם הוכיחו שמחלקים אותה בעודה סולת).
- חלות תודה – 10 חלות מכל סוג. סך הכל: 40 חלות. ואם מיעט – תנא קמא דברייתא מכשיר. וכן אמר רב טובי בר קיסנא, שאפילו עשה חלה אחת מכל סוג, ס"ה ארבע חלות – כשר [ובלבד שיפריש תרומתם קודם לאפיה, שאל"כ פסול שהרי צריך להרים תרומה לחם שלם ולא פרוס]. ויש אומרים (וכן דעת סתם ברייתא קמיתא) שאם ריבה בחלות או מיעט – פסולות.